

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL

M. POIARES MADURO

prezentate la 22 mai 2008(1)

Cauza C-210/06

Cartesio Oktató és Szolgáltató bt

[cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată de Szegedi Ítéltábla (Ungaria)]

1. Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare a fost formulată în cadrul unui apel introdus împotriva deciziei Bács-Kiskun Megyei Bíróság (Tribunalul Districtual Bács Kiskun) (Ungaria), în calitate de instanță de tribunal pentru societăți (Cégbíróság). Cererea se referă la o societate în comandită simplă care solicită să își transfere administrația centrală din Ungaria în Italia, însă dorește să rămână înregistrată în Ungaria, astfel încât să își mențină calitatea de societate de drept maghiar. Cu toate acestea, Bács-Kiskun Megyei Bíróság, în cadrul exercitării misiunii sale de instanță care are obligația îngerii registrului societăților, a refuzat să înregistreze noua adresă pentru motivul că dreptul maghiar nu permite un astfel de transfer. Instanța sa pronunțat în sensul că o societate care dorește să își transfere administrația centrală într-un alt stat membru trebuie mai întâi să fie dizolvată în Ungaria și, ulterior, constituită din nou în conformitate cu legislația statului membru respectiv. În cadrul apelului, Szegedi Ítéltábla (Curtea de Apel Regională din Szeged) a solicitat asistență din partea Curții pentru a putea decide dacă legislația maghiară aplicabilă este compatibilă cu dreptul de stabilire. De asemenea, instanța de trimitere a ridicat mai multe probleme privind aplicabilitatea articolului 234 CE.

I – Situația de fapt și trimiterea preliminară

2. Cartesio are forma juridică de „betéti társaság” (societate în comandită simplă) de drept maghiar și are sediul social la Baja (Ungaria). Această societate are doi asociați cu reședință în Ungaria și care au cetățenia acestui stat membru, și anume: comanditarul, care trebuie să contribuie cu fondurile în privința cărora s-a obligat cu titlu de aport – și care răspunde pentru obligațiile societății numai până la concurența aportului său – și, respectiv, comanditul care răspunde pentru toate obligațiile societății(2).

3. La 11 noiembrie 2005, Cartesio a depus o cerere la Bács-Kiskun Megyei Bíróság pentru modificarea mențiunii în registrul local al societăților în vederea înscrierii noii adrese a administrației centrale a societății, și anume „21013 Gallarte (Italia), Via Roma nr. 16”. Această instanță a respins însă cererea depusă de Cartesio. Instanța a reținut că dreptul maghiar nu oferă societăților posibilitatea să își transfere administrația centrală în alt stat membru, menținându-și totodată calitatea de societate de drept maghiar. Prin urmare, pentru mutarea administrației centrale, Cartesio ar fi trebuit mai întâi să fie dizolvată în Ungaria și, ulterior,

constituit? din nou în conformitate cu dreptul italian.

4. Cartesio a formulat apel împotriva deciziei pronun?ate de tribunalul care are obliga?ia ?inerii registrului societ??ilor la Szegedi Ítél?tábla. Aceast? instan?? a adresat Cur?ii de Justi?ie urm?toarele întreb?ri preliminare:

„1) O instan?? de al doilea grad de jurisdic?ie, sesizat? cu un apel împotriva unei decizii pronun?ate de tribunalul care are obliga?ia ?inerii registrului societ??ilor ca urmare a unei cereri de modificare a unei men?iuni de înregistrare, are competen?a de a formula o cerere de pronun?are a unei hot?râri preliminare, în sensul articolului 234 CE, în m?sura în care nici decizia tribunalului, nici examinarea apelului nu intervin în contextul unei proceduri contradictorii?

2) În m?sura în care, în temeiul articolului 234 CE, se consider? c? instan?a de al doilea grad de jurisdic?ie are competen?a de a sesiza Curtea de Justi?ie cu o cerere de pronun?are a unei hot?râri preliminare, aceasta trebuie s? fie considerat? instan?? de ultim grad de jurisdic?ie supus?, în temeiul acestui articol, obliga?iei de a sesiza Curtea cu o întrebare de interpretare a dreptului comunitar?

3) Competen?a instan?elor maghiare, care rezult? în mod direct din articolul 234 CE, de a formula o cerere de pronun?are a unei hot?râri preliminare este ?i poate fi limitat? de o dispozi?ie de drept na?ional ce recunoa?te un drept de apel, în sensul legisla?iei na?ionale, împotriva unei ordonan?e de trimitere, de?i instan?a na?ional? superioar? sesizat? în apel poate reforma ordonan?a, poate desfiin?a trimiterea preliminar? ?i poate dispune ca instan?a care a pronun?at ordonan?a s? continue procedura de drept intern suspendat??

4) a) În cazul în care o societate constituit? ?i înscris? în registrul societ??ilor în Ungaria în temeiul dreptului maghiar dore?te s? î?i transfere sediul în alt stat membru al Uniunii [Europene], acest aspect este reglementat de dreptul comunitar sau, în lipsa armoniz?rii, sunt aplicabile în mod exclusiv dispozi?iile din legisla?iile na?ionale?

b) O societate maghiar? poate solicita transferul sediului acesteia în alt stat membru al Uniunii prin invocarea direct? a dreptului comunitar (în spe??, articolele 43 CE ?i 48 CE)? În cazul unui r?spuns afirmativ, un asemenea transfer poate fi supus – indiferent dac? de «statul de origine» sau de «statul gazd?» – unei anumite condi?ii sau autoriz?ri?

c) Articolele 43 CE ?i 48 CE trebuie interpretate în sensul c? este incompatibil? cu dreptul comunitar o norm? sau o practic? de drept intern care face distinc?ie între societ??ile comerciale, în ceea ce prive?te exercitarea drepturilor acestora, în func?ie de statul membru în care se afl? sediul lor?

Articolele 43 CE ?i 48 CE trebuie interpretate în sensul c? este incompatibil? cu dreptul comunitar o norm? sau o practic? de drept intern care interzice unei societ??i [din statul membru respectiv] s? î?i transfere sediul în alt stat membru al Uniunii Europene?”

II – **Aprecieri**

A – *Prima întrebare*

5. Prin intermediul primei întreb?ri, instan?a de trimitere solicit? s? se stabileasc? dac? o trimitere preliminar? este admisibil? în cadrul apelului împotriva deciziei unei instan?e inferioare, în m?sura în care nici procedura în fa?a instan?ei inferioare, nici examinarea apelului nu intervin în contextul unei proceduri contradictorii. Astfel, mai întâi, instan?a de trimitere solicit? Cur?ii s? stabileasc? dac? poate s? îi adreseze o întrebare(3). R?spunsul rezult? cu claritate din

jurispruden???. În contextul prezentei cauze, Bács-Kiskun Megyei Bíróság a exercitat mai degrabă o misiune de înregistrare, și anume a acționat „în calitate de autoritate administrativă, fără a avea obligația ca, în același timp, să soluționeze un litigiu”(4). În scopul aplicării articolului 234 CE, această instanță trebuie calificată în sensul că nu exercită o funcție jurisdicțională, în cadrul căreia tribunalul care are obligația înierii registrului societăților nu are competența de a adresa o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare(5). În schimb, în ceea ce privește articolul 234 CE, apelul împotriva deciziei pronunțate de Bács-Kiskun Megyei Bíróság este o procedură jurisdicțională, chiar dacă nu se desfășoară în cadrul unei proceduri contradictorii(6). Prin urmare, o instanță sesizată în cadrul unei asemenea proceduri are competența de a adresa Curții de Justiție o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare(7). Prin urmare, trebuie să concluzionăm că prima întrebare adresată de către instanța națională este admisibilă și, în plus, trebuie să primească un răspuns afirmativ.

B – A doua întrebare

6. În al doilea rând, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă trebuie să fie considerată instanță națională ale cărei decizii nu sunt supuse vreunei căi de atac în dreptul intern și căreia i se aplică obligația prevăzută la articolul 234 al treilea paragraf CE. Se poate argumenta că această întrebare este inadmisibilă în măsura în care răspunsul la aceasta nu este necesar pentru soluționarea litigiului principal – în definitiv, instanța de trimitere a decis să adreseze celelalte întrebări preliminare. Cu toate acestea, atunci când reiese cu claritate că o întrebare prezintă o importanță practică mai largă pentru interpretarea și aplicarea uniformă a dreptului comunitar și atunci când această întrebare nu prezintă o legătură artificială cu situația de fapt(8), regulile de admisibilitate nu trebuie aplicate astfel încât să constituie obstacole practic insurmontabile. Astfel, atunci când singura soluție realistă pentru instanța națională constă în a adresa o asemenea întrebare în cadrul unei proceduri al cărei răspuns ar putea să nu fie strict necesar în vederea soluționării cauzei pendinte în fața ei, în opinia noastră, se impune ca pragul de admisibilitate să nu fie situat prea sus(9).

7. Referitor la întrebarea formulată, este dificil de observat un alt mijloc prin intermediul căruia ar fi putut fi adresată Curții, în pofida pertinentei evidente cu privire la funcționarea procedurii preliminare și având în vedere faptul că legătura cu situația de fapt din cauză nu poate fi considerată artificială. Ar fi excesiv să se solicite, într-o primă etapă, unei instanțe naționale să adreseze o trimitere preliminară doar în scopul de a se stabili dacă i se aplică sau nu i se aplică obligația prevăzută la articolul 234 CE și, ulterior, în a doua etapă, dacă răspunsul se dovedește a fi pozitiv, să adreseze întrebările efective în cadrul unei cereri de pronunțare a unei hotărâri preliminare(10). Prin urmare, sugerăm Curții să ofere asistență cu privire la acest aspect, astfel cum a procedat într-un context asemănător în cauza Lyckeskog(11).

8. Potrivit deciziei de trimitere, într-o situație precum cea de față, Legfelsőbb Bíróság (Curtea Supremă) poate fi sesizată cu un recurs de către partea interesată. Cu toate acestea, instanța de trimitere observă faptul că recursul la Legfelsőbb Bíróság este limitat la aspecte de drept. În acest sens, instanța de trimitere face trimitere la articolul 270 alineatul 2 din Legea nr. III din 1952 privind Codul de procedură civilă (a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény) care prevede: „Legfelsőbb Bíróság poate fi sesizată cu un recurs pentru motivul încălcării legii împotriva oricărei hotărâri având autoritate de lucru judecat, precum și împotriva oricărei ordonanțe având autoritate de lucru judecat care afectează fondul unei cauze, de oricare parte sau intervenient sau de oricare persoană vizată de decizie, în limitele părții din decizie care o vizează”. În plus, instanța de trimitere menționează că recursul nu are un efect suspensiv automat. Prima teză a articolului 273 alineatul 3 din aceeași lege prevede că: „Declararea unui recurs nu are drept efect suspendarea executării deciziei. La cerere, Legfelsőbb Bíróság poate admite suspendarea în împrejurări excepționale.”

9. Totuși, aceste limitări nu justifică concluzia că Szegedi Ítéltábla trebuie să fie considerată „instanță națională ale cărei decizii nu sunt supuse vreunei căi de atac în dreptul intern”. Se poate presupune că orice întrebare referitoare la validitatea și la interpretarea dreptului comunitar constituie un aspect de drept și ar putea, în consecință, să facă obiectul unui recurs. Mai mult decât atât, normele naționale de procedură potrivit cărora un astfel de recurs ar avea efect suspensiv doar în împrejurări excepționale sunt, în principiu, compatibile cu dreptul comunitar cu condiția, pe de o parte, ca aceste modalități procedurale să nu fie aplicate astfel încât acțiunile cu privire la aspecte de drept comunitar să aibă un tratament mai puțin favorabil decât acțiunile privind aspecte de drept național (principiul echivalenței) și, pe de altă parte, să nu facă practic imposibil sau excesiv de dificil exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică comunitară (principiul efectivității)(12).

10. Astfel, faptul că un recurs împotriva unei decizii a unei instanțe naționale este limitat la aspecte de drept și nu are un efect suspensiv automat nu are drept consecință că această instanță ar fi vizată de obligația prevăzută la articolul 234 al treilea paragraf CE.

C – A treia întrebare

11. A treia întrebare preliminară se referă la posibilitatea, existentă potrivit dreptului procedural civil maghiar, de a formula un apel distinct împotriva unei decizii prin care se dispune o trimitere preliminară. Articolul 155/A din Legea nr. III din 1952 privind Codul de procedură civilă prevede: „[o]rdonanța de trimitere preliminară poate face obiectul unui apel. Nu se poate declara apel împotriva unei ordonanțe de respingere a unei cereri de pronunțare a unei hotărâri preliminare”(13). Ar rezulta astfel că normele generale referitoare la efectul suspensiv al apelului sunt aplicabile în acest context(14). Instanța de trimitere precizează în decizia acesteia că, dacă un apel este formulat împotriva ordonanței de trimitere preliminară, instanța sesizată în apel poate reforma [această] ordonanță, poate desființa trimiterea preliminară și poate dispune ca instanța care a pronunțat ordonanța [menționată] să continue procedura de drept intern suspendată. Prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă normele naționale de procedură sunt compatibile cu procedura preliminară, astfel cum aceasta este prevăzută în tratat.

12. De asemenea, am putea susține că această întrebare este inadmisibilă, având în vedere faptul că, în prezenta cauză, nu s-a declarat apel împotriva ordonanței de trimitere(15). Nu este mai puțin adevărat că posibilitățile de declarare a apelului constituie o problemă de drept intern de competență instanței naționale. În plus, considerăm că, în prezenta cauză, Curtea ar trebui să respecte în special solicitările instanței naționale și să profite de ocazia de a oferi orientări în această privință. Motivele pentru care concluzionăm că această întrebare este admisibilă sunt

acelea?i pentru care consider?m admisibil? a doua întrebare.

13. În primul rând, această întrebare nu este strict ipotetic?. Întrebarea este strâns legat? de situa?ia de fapt din cauz? (a c?rei realitate nu este contestat?), iar r?spunsul ce urmeaz? a fi dat instan?ei na?ionale ar putea, cu siguran??, s? fie pertinent în vederea pronun?rii deciziei sale în cadrul solu?ion?rii unui posibil apel – o eventualitate pe care instan?a de trimitere a considerat-o pertinent? atunci când a pronun?at ordonan?a. În opinia noastr?, putem vorbi de o întrebare ipotetic? care s? justifice o decizie de inadmisibilitate doar atunci când fie situa?ia de fapt în sine, fie leg?tura dintre întrebare ?i situa?ia de fapt este artificial?. Numai în aceste cazuri pot fi invocate motivele care justific? inadmisibilitatea întreb?rilor ipotetice (interpretare eronat? a faptelor, antepronun?are sau riscul unui abuz)(16). Cu toate acestea, în prezenta cauz?, Curtea nu ar da un r?spuns în drept pe baza unui context de fapt ipotetic care, prin falsificarea contextului real de interpretare ?i de aplicare a unei norme de drept, ar putea prejudicia calitatea ?i legitimitatea unei hot?râri judec?tore?ti. În realitate, singurul aspect al acestei cauze pe care l?am putea califica drept ipotetic ar trebui considerat mai degrab? un element de incertitudine. Este vorba despre faptul c? r?spunsul pe l?ar da Curtea s?ar putea dovedi neconcludent pentru solu?ionarea ac?iunii principale, în m?sura în care ordonan?a de trimitere nu ar face obiectul unui apel. În orice caz, un astfel de element de incertitudine nu este absent din alte întreb?ri de drept asupra c?rora Curtea se pronun?? în mod obi?nuit. Curtea nu poate fi niciodat? sigur? de faptul c? r?spunsul pe care îl d? va fi, în realitate, pertinent în ceea ce prive?te solu?ionarea ac?iunii principale. De exemplu, în vederea solu?ion?rii cauzei, instan?a na?ional? s?ar putea pronun?a în temeiul unui aspect de drept procedural f?r? a utiliza niciodat? r?spunsul cu privire la dreptul comunitar oferit de Curte. Atât timp cât întrebarea a rezultat din fapte veridice a c?ror leg?tur? cu dreptul comunitar nu este artificial?, aceasta nu are semnifica?ia unui r?spuns al Cur?ii la întreb?ri ipotetice. Se impune s? se fac? o distinc?ie între o întrebare bazat? pe o situa?ie de fapt artificial? sau f?r? leg?tur? cu situa?ia de fapt din cauz? (o astfel de întrebare este, în opinia noastr?, ipotetic? ?i, prin urmare, inadmisibil?) ?i o întrebare care se refer? la situa?ia de fapt din cauz?, dar care s?ar putea dovedi neconcludent? în vederea solu?ion?rii litigiului (întrebare care, în opinia noastr?, nu este ipotetic? ?i trebuie considerat? admisibil?).

14. În al doilea rând, în pofida faptului c? ar fi, în mod evident, pertinent? în ceea ce prive?te desf??urarea procedurii preliminare, nu putem vedea un alt mijloc prin care întrebarea s? fie adresat? Cur?ii. Desigur, teoretic este posibil ca o parte în cadrul unui litigiu na?ional pendinte la o instan?? de grad inferior s? poat? formula un apel împotriva unei decizii de trimitere la o instan?? de grad superior ?i ca instan?a de grad inferior s? men?in? decizia de trimitere, în pofida normelor na?ionale de procedur? potrivit c?rora apelul are un efect suspensiv. În astfel de situa?ii, problema consecin?elor unui astfel de apel ar avea, cu siguran??, o relevan?? imediat?. Cu toate acestea, un astfel de scenariu ar obliga instan?a de grad inferior s? nu respecte normele na?ionale de procedur? f?r? a cunoa?te faptul c? dreptul comunitar îi confer? puterea de a proceda în acest mod. În mod evident, instan?a de grad inferior s?ar afla astfel într-o situa?ie foarte neconfortabil?(17). Fapt care, probabil, ar putea explica motivul pentru care o astfel de întrebare nu a fost înc? niciodat? în mod expres adresat? Cur?ii, de?i anumite cauze anterioare ?i anumite dispozi?ii ?i practici na?ionale bine?cunoscute ar putea indica c? o astfel de întrebare este, într?adev?r, de o importan?? considerabil? în aplicarea cotidian? a dreptului comunitar de c?tre instan?ele na?ionale(18). Suger?m Cur?ii s? accepte ra?ionamentul instan?ei na?ionale în ceea ce prive?te relevan?a acestei întreb?ri în cadrul procedurii na?ionale ?i s? r?spund? la a treia întrebare adresat? de instan?a de trimitere, profitând de ocazia de a aborda această problem? de o importan?? practic? remarcabil? pentru dreptul comunitar. Astfel, Curtea ar putea s? previn? viitoarele obstacole susceptibile s? îngreuneze cooperarea dintre Curte ?i instan?ele na?ionale ale c?ror decizii de trimitere ar putea constitui obiectul unui apel.

15. Articolul 234 CE prevede c? orice instan?? a unui stat membru are posibilitatea de a adresa

o trimitere Cur?ii de fiecare dat? c?nd consider? c? o trimitere preliminar? cu privire la o problem? de interpretare sau de validitate referitoare la dreptul comunitar ?? este necesar? pentru a pronun?a o hot?r?re(19). Astfel, competen?a instan?elor na?ionale de a formula o cerere de pronun?are a unei hot?r?ri preliminare rezult? din ?nse?i prevederile tratatului. ?n plus, instan?ele beneficiaz? de „cea mai larg? posibilitate” de a sesiza Curtea(20).

16. ?n mod firesc, dreptul comunitar nu exclude posibilitatea ca o decizie a unei instan?e de grad inferior ce cuprinde o cerere de pronun?are a unei hot?r?ri preliminare s? fie supus? c?ilor de atac obi?nuite prev?zute de dreptul na?ional(21). ?n schimb, atunci c?nd s?a declarat apel ?mpotriva unei decizii de trimitere, Curtea va r?m?ne, ?n principiu, fidel? deciziei de trimitere at?t timp c?t aceasta nu a fost reformat? de instan?a de trimitere(22). Curtea poate suspenda procedura preliminar? ?i poate a?tepta solu?ia pronun?at? ?n procedura de apel na?ional?, cu condi?ia ca apelul s? aib? efect suspensiv, iar Curtea s? fie informat? cu privire la acest fapt de c?tre instan?a de trimitere: aceast? comunicare este considerat? o cerere implicit? de suspendare a procedurii preliminare(23). Dac?, ?n schimb, instan?a de trimitere solicit? ?n mod expres, Curtea, ?n pofida efectelor pe care le poate avea un apel ?n dreptul intern, va continua desf??urarea procedurii preliminare(24).

17. Problema crucial? este dac? normele na?ionale de procedur? pot obliga instan?a de grad inferior, ?n situa?ia ?n care un apel a fost formulat ?mpotriva deciziei de trimitere, s? suspende ?i chiar s? reformeze cererea de pronun?are a unei hot?r?ri preliminare. ?n realitate, aceast? problem? a fost abordat? de avocatul general Warner ?n Concluziile prezentate ?n cauzele Rheinm?hlen?D?sseldorf(25) ?i am fi aproape tenta?i s? facem o simpl? trimitere la respectivele concluzii, ?n cuprinsul c?rora avocatul general Warner a sus?inut c? dreptul intern nu poate ?mpiedica competen?a unei instan?e inferioare a unui stat membru de a sesiza Curtea cu titlu preliminar. Nu ne vom hazarda s? ?ncerc?m s? egal?m cu for?a ?i claritatea ra?ionamentului prin care a ajuns la aceast? concluzie. ?n schimb, ne limit?m la a ne exprima acordul cu privire la concluziile sale ?i la a formula c?teva observa?ii complementare.

18. Mai multe motive pot explica faptul c? o instan?? de grad inferior ar *dori* s? ??i reformeze cererea de pronun?are a unei hot?r?ri preliminare ulterior momentului formul?rii apelului ?mpotriva deciziei de trimitere. De exemplu, p?r?ile ?n litigiu au recurs la o modalitate alternativ? de solu?ionare a litigiului ?n cadrul apelului(26). De asemenea, am putea imagina situa?ia ca, ?n urma deciziei pronun?ate ?n apel, ?ntreb?rile preliminare s? r?m?n? f?r? obiect deoarece ar rezulta, de exemplu, c? ac?iunea formulat? la instan?a de grad inferior era inadmisibil?. Putem observa astfel c? procedura ?n apel ?i, respectiv, rezultatul unei asemenea proceduri ar putea foarte bine s? determine o instan?? inferioar? s? solicite suspendarea procedurii preliminare sau chiar s? revoce decizia de trimitere. ?n orice caz, aceasta nu trebuie s? conduc? la concluzia c? ar exista situa?ii ?n care o hot?r?re a unei instan?e care se pronun?? ?n apel poate *obliga* o instan?? inferioar? s? procedeze ?n mod asem?n?tor.

19. Posibilitatea unei instan?e de grad inferior din fiecare stat membru de a consulta ?n mod direct Curtea este vital? pentru interpretarea uniform? ?i aplicarea efectiv? a dreptului comunitar. Aceasta reprezint? de asemenea instrumentul care face din toate instan?ele na?ionale instan?e care aplic? dreptul comunitar. Prin intermediul cererii de pronun?are a unei hot?r?ri preliminare, instan?a na?ional? devine parte la o dezbatere asupra dreptului comunitar f?r? a depinde de alte autorit??i sau de alte instan?e jurisdic?ionale na?ionale(27). Nu a fost ?n inten?ia autorilor tratatului ca un astfel de dialog s? fie filtrat de c?tre orice alt? instan?? na?ional?, indiferent de ierarhia instan?elor din statul membru respectiv. Astfel cum a declarat Curtea Suprem? irlandez? (??n cadrul unui refuz de a judeca un recurs introdus ?mpotriva unei decizii de trimitere), „competen?a respectiv? este conferit? [instan?ei de grad inferior] de c?tre tratat, f?r? cea mai mic? rezerv?, expres? sau implicit?, conform c?reia decizia acesteia ar putea fi infirmat? de orice

alt? instan?? na?ional?”(28).

20. Prin urmare, problema necesit??ii unei cereri de pronun?are a unei hot?râri preliminare este o chestiune care urmeaz? s? fie decis? între instan?a de trimitere ?i Curte. Într?adev?r, din acest motiv Curtea decide, în cele din urm?, cu privire la admisibilitatea unei cereri de pronun?are a unei hot?râri preliminare, iar nu o instan?? na?ional? care, în cadrul ierarhiei instan?elor din statul membru respectiv, ar avea un grad superior fa?? de instan?a de trimitere. Dacă ar fi adev?rat? solu?ia contrar?, ar fi posibil ca, în temeiul unei norme sau practici de drept intern, deciziile de trimitere ale instan?elor inferioare s? fie supuse în mod sistematic unui apel, fapt care ar crea astfel o situa?ie în care – cel pu?in *de facto* – dreptul intern ar permite numai instan?elor de ultim grad de jurisdic?ie s? formuleze cereri de pronun?are a unei hot?râri preliminare. Riscul ca această problem? s? fie tratat? în sensul c? prive?te normele de procedur? na?ionale, iar nu dreptul comunitar, este eviden?iat în prezenta cauz?, în care dreptul na?ional permite doar formularea unui apel împotriva unei decizii prin care se dispune o trimitere preliminar?. Aceasta ar echivala cu a permite dreptului procedural na?ional s? modifice condi?iile trimiterilor preliminare prev?zute la articolul 234 CE.

21. Pe scurt, dreptul comunitar confer? oric?rei instan?e din fiecare stat membru competen?a de a adresa Cur?ii cereri de pronun?are a unei hot?râri preliminare. Această competen?? nu poate fi restrâns? de dreptul na?ional. În consecin??, conchidem c? articolul 234 CE se opune aplic?rii normelor na?ionale potrivit c?rora instan?ele na?ionale pot fi obligate s? suspende sau chiar s? reformeze o decizie de trimitere.

D – A patra întrebare

22. A patra întrebare se refer? la dreptul de stabilire. Potrivit dreptului maghiar al societ??ilor, astfel cum este descris în decizia de trimitere, sediul social al unei societ??i constituite în temeiul dreptului maghiar este locul în care se situeaz? administra?ia central? a acesteia („központi ügyintézés helye”)(29). Cu alte cuvinte, locul în care se afl? administra?ia central? a societ??ii este presupus a fi locul în care a fost constituit? această societate. Un transfer al administra?iei centrale a societ??ii de drept maghiar va fi, în mod obi?nuit, înscris în registrul societ??ilor dacă transferul are loc în Ungaria(30). Astfel cum rezult? din situa?ia de fapt men?ionat? în decizia de trimitere, Cartesio inten?ioneaz? s? î?i transfere administra?ia central? în Italia. Cu toate acestea, în loc de a se constitui din nou ca societate de drept italian, Cartesio dore?te s? fie considerat? în continuare societate constituit? în Ungaria ?i supus? dreptului maghiar al societ??ilor.

23. Rezult? c? dreptul maghiar al societ??ilor se bazeaz? pe teoria „sediului real”, potrivit c?reia o societate trebuie s? respecte integral dispozi?iile în materie de societ??i din ?ara în care se situeaz? sediul real al acesteia(31). Într?adev?r, în teoria sediului real „na?ionalitatea ?i reziden?a unei societ??i sunt împletite în mod indisolubil”(32). Aplicând integral această teorie, dreptul maghiar al societ??ilor – astfel cum este interpretat ?i aplicat de c?tre Bács-Kiskun Megyei Bíróság în calitatea acestuia de Cégbíróság – interzice „exportul” unei persoane juridice maghiare c?tre teritoriul unui alt stat membru. De?i o societate de drept maghiar poate s? desf??oare activit??i economice în alt stat membru sau s? î?i stabileasc? o filial? în acel stat membru, administra?ia central? a acesteia trebuie s? r?mân? în Ungaria. Prin intermediul celei de a patra întreb?ri, instan?a de trimitere solicit?, în esen??, s? se stabileasc? dacă articolele 43 CE ?i 48 CE se opun normelor na?ionale care fac imposibil pentru o societate constituit? în temeiul dreptului na?ional transferul administra?iei centrale în alt stat membru.

24. Guvernul maghiar susține că articolele 43 CE și 48 CE nu se aplică cauzei de față. Irlanda, și guvernele polonez, slovac și al Regatului Unit au același punct de vedere. Pe de altă parte, Cartesio, guvernul olandez și Comisia susțin că este vorba despre o restricție privind dreptul de stabilire și că, în consecință, sunt aplicabile articolele 43 CE și 48 CE.

25. În opinia noastră, punctul de vedere potrivit căruia cauza de față iese din domeniul de aplicare al normelor tratatului referitoare la dreptul de stabilire este incorect. Este evident că normele de drept intern care permit unei societăți să își transfere administrația centrală numai în interiorul teritoriului național tratează situațiile transfrontaliere mai puțin favorabil decât situațiile pur naționale(33). De fapt, aceste norme constituie o discriminare împotriva exercitării liberei circulații(34). Cartesio dorește să își transfere administrația centrală în Italia. Prin urmare, rezultă că ceea ce își propune Cartesio este „exercitarea efectivă a unei activități economice prin instalarea în mod stabil în alt stat membru pentru o perioadă nedeterminată”(35). În aceste împrejurări, este evident că trebuie aplicate normele tratatului privind dreptul de stabilire(36).

26. Este adevărat că în Hotărârea Daily Mail and General Trust, Curtea a declarat că o societate nu ar putea să invoce libertatea de stabilire pentru a-și transfera centrul de direcție în alt stat membru (în acest caz, Țările de Jos) în vederea vânzării unei părți semnificative a activului său tangibil și de a utiliza produsul unei astfel de vânzări pentru cumpărarea propriilor acțiuni, fără plata impozitelor datorate în mod obișnuit în statul membru de origine (Regatul Unit)(37). Potrivit legislației din Regatul Unit aplicabile societăților comerciale, societățile au posibilitatea – cu condiția unei autorizări din partea autorităților fiscale – să își stabilească centrul de direcție și administrația centrală în alt stat membru fără a-și pierde personalitatea juridică sau calitatea de societate de drept britanic(38). Cu toate acestea, în cauza respectivă autoritățile fiscale nu au recunoscut acest transfer și au susținut că societatea trebuie să vândă cel puțin o parte din active înaintea transferului rezidenței fiscale în afara Regatului Unit(39). Curtea a respins punctul de vedere al societății, potrivit căruia autoritățile fiscale au încălcat dreptul de stabilire. Conștient de diferențele existente între reglementările statelor membre cu privire la societăți, Curtea a declarat că societățile există numai în temeiul dreptului național și că „tratatul nu poate fi interpretat în sensul că ar oferi societăților de drept național un drept de transfer al centrului de direcție și al administrației centrale ale acestora în alt stat membru, continuând în același timp să fie supus legislației statului membru în care a fost constituit”(40). Prin urmare, condițiile de „viață” și de „moarte” ale unei societăți sunt determinate doar de legislația statului în care s-a constituit respectiva societate(41). Trebuie să admitem că ceea ce statul a dat, statul poate lua.

27. Cu toate acestea, jurisprudența referitoare la dreptul de stabilire al societăților a evoluat ulterior Hotărârii Daily Mail and General Trust, iar abordarea Curții a devenit mai subtilă(42). Este adevărat că această evoluție a fost însoțită de un număr de semnale contradictorii în jurisprudență. În special, în Hotărârile Centros(43), Überseering(44) și Inspire Art(45), jurisprudența pare să ia o direcție diametral opus celei urmate de Curte în Hotărârea Daily Mail and General Trust, citată anterior. De fapt, Curtea a respins în mod constant argumentul potrivit căruia normele interne de drept al societăților ar trebui să reiasă din domeniul de aplicare al prevederilor tratatului privind dreptul de stabilire. În acest sens, Curtea a declarat în Hotărârea Inspire Art, citată anterior, că „împrejurarea potrivit căreia Inspire Art s-a constituit în Regatul Unit cu scopul de a eluda legislația olandeză referitoare la dreptul societăților care prevede condiții mai stricte în ceea ce privește capitalul minim și plata acțiunilor nu exclude faptul ca această constituire a unei sucursale în Țările de Jos să beneficieze de libertatea de stabilire, astfel cum aceasta este prevăzută la articolele 43 CE și 48 CE”(46). O astfel de declarație este în mod fundamental incompatibilă cu ideea potrivit căreia constituirea și funcționarea societăților sunt guvernate în mod exclusiv de diversele reglementări naționale ale statelor membre.

28. S-au făcut mai multe eforturi – inclusiv din partea Curții – de a distinge, cu privire la situația de fapt, cauza Daily Mail and General Trust de cauzele Centros, Überseering și Inspire Art, prin concentrarea asupra unor aspecte cum ar fi caracterul principal sau secundar al sediului ori asupra faptului că acest sediu a fost deplasat în interiorul aceluiași stat membru sau în străinătate. Nu este de mirare însă că aceste eforturi nu au fost niciodată pe deplin convingătoare(47). În mod specific, cadrul analitic general al Curții cu privire la articolele 43 CE și 48 CE nu s-a acomodat cu distincția între situațiile în care statele membre împiedică sau descurajează societățile care sunt constituite potrivit *propriului* drept al societăților și încercă să își transfere în străinătate sediul și situațiile în care statul membru *gazd* restricționează libertatea de stabilire(48). În plus, această distincție se îndepărtează de raționamentul Curții din însăși Hotărârea Daily Mail and General Trust(49). După cum avocatul general Tizzano a observat în mod întemeiat în Concluziile prezentate în cauza SEVIC Systems, citat anterior, „este evident că, astfel cum rezultă din jurisprudență, articolul 43 CE nu se limitează la a interzice unui stat membru să împiedice sau să restricționeze stabilirea operatorilor străini pe teritoriul propriu, ci, de asemenea, se opune ca un stat membru să obstrucționeze stabilirea operatorilor naționali în alt stat membru [...]. Cu alte cuvinte, sunt interzise atât restricțiile «la intrarea», cât și restricțiile «la ieșirea» de pe teritoriul național”(50).

29. Problema este că, în opinia noastră, declarațiile citate mai sus din cauzele Daily Mail and General Trust și Inspire Art nu reflectă corect jurisprudența și logica sa implicită. Pe de altă parte, în pofida a ceea ce sugerează Hotărârile Inspire Art și Centros, s-ar putea să nu fie posibil întotdeauna să se invoce cu succes dreptul de stabilire în vederea constituirii unei societăți numai sub aspect nominal, având drept unic scop eludarea propriei reglementări naționale în materie de societăți. În recenta Hotărâre Cadbury Schweppes și Cadbury Schweppes Overseas, citat anterior, Curtea a reiterat că „circumstanța că o societate a fost înființată într-un stat membru pentru a beneficia de o legislație mai favorabilă nu este, *in sine*, suficientă pentru a se concluziona cu privire la o utilizare abuzivă [a libertății de stabilire]”(51). Cu toate acestea, Curtea a subliniat de asemenea că statele membre pot lua măsuri pentru a preveni „planuri pur artificiale, care nu reflectă realitatea economică” și care sunt destinate să eludeze legislația națională(52). În special, dreptul de stabilire nu împiedică statele membre în a se dovedi prudente față de societățile „cutii de scrisori” sau societățile „ecran”(53). În opinia noastră, acest lucru nuanțează într-o măsură semnificativă Hotărârile citate anterior Centros și Inspire Art și reafirmă jurisprudența constantă cu privire la principiul interdicției abuzului de drept comunitar(54), deși Curtea continuă – pe bună dreptate – să utilizeze cu multă rezervă noțiunea „abuz”(55).

30. Pe de alt? parte, în pofida a ceea ce pare a sugera Hot?rârea Daily Mail and General Trust, Curtea nu exclude, *a priori*, anumite p?r?i din legisla?ia statelor membre din domeniul de aplicare al dreptului de stabilire(56). Curtea tinde mai degrab? s? insiste asupra *efectelor* pe care normele sau practicile de drept intern le pot avea asupra libert??ii de stabilire ?i s? evalueze conformitatea acestor efecte cu dreptul de stabilire, astfel cum acesta este garantat prin tratat. În ceea ce prive?te normele na?ionale referitoare la constituirea societ??ilor, abordarea Cur?ii este inspirat? de dou? preocup?ri. În primul rând, în stadiul actual al dreptului comunitar, statele membre sunt libere s? aleag? un regim întemeiat fie pe teoria sediului real, fie pe teoria constituirii ?i, într?adev?r, statele membre au optat în favoarea unor reguli de constituire foarte diferite. În al doilea rând, exercitarea efectiv? a libert??ii de stabilire necesit? cel pu?in un anumit grad de recunoa?tere reciproc? ?i de coordonare a acestor regimuri variate. O astfel de abordare are drept consecin?? faptul c?, în mod obi?nuit, jurispruden?a respect? normele na?ionale referitoare la societ??i, indiferent dac? acestea se întemeiaz? pe teoria sediului real sau pe teoria constituirii. Cu toate acestea, în acela?i timp, exercitarea efectiv? a dreptului de stabilire implic? faptul c? niciuna dintre cele dou? teorii nu poate fi aplicat? în integralitate – cel mai bun exemplu pân? în prezent ar fi Hot?rârea *Überseering*, citat? anterior(57).

31. În concluzie, în opinia noastr?, este imposibil s? conchidem c?, în stadiul actual al dreptului comunitar, statele membre exercit? o libertate absolut? în a determina „via?a” sau „moartea” societ??ilor constituite potrivit dreptului na?ional, f?r? a lua în considerare consecin?ele pe care le?ar putea avea cu privire la libertatea de stabilire. O alt? solu?ie ar conduce la concluzia c? statele membre ar avea o *carte blanche* pentru a aplica „pedeapsa cu moartea” unei societ??i constituite potrivit legisla?iei na?ionale, doar pentru motivul c? aceasta a decis s? beneficieze de libertatea de stabilire. Un transfer intracomunitar al administra?iei centrale poate constitui, în special pentru întreprinderile mici ?i mijlocii, o modalitate simpl? ?i eficient? de a desf??ura o activitate economic? efectiv? în alt stat membru, f?r? a suporta costurile ?i formalit??ile administrative pe care le?ar implica o dizolvare a societ??ii în statul membru de origine urmat? de o nou? constituire complet? în statul membru de destina?ie. În plus, astfel cum Comisia a subliniat în mod corect, procesul de dizolvare a unei societ??i într-un stat membru ?i, ulterior, noua constituire potrivit dreptului intern al unui alt stat membru pot avea o durat? considerabil?, timp în care societatea respectiv? poate s? se g?seasc? în situa?ia de a fi împiedicat? s? desf??oare orice activitate.

32. În consecin??, chiar dac?, în cauza de fa??, restric?ia privind libertatea de stabilire rezult? direct din normele na?ionale cu privire la constituirea ?i func?ionarea societ??ilor, problema care se ridic? este dac? aceste restric?ii pot fi justificate prin motive de interes public general(58), cum ar fi prevenirea abuzurilor sau a comportamentelor frauduloase(59) sau protec?ia intereselor, de exemplu, a creditorilor, a asocia?ilor minoritari, a salaria?ilor sau a autorit??ilor fiscale(60).

33. Având în vedere aceste interese, s?ar putea admite ca un stat membru s? impun? întrunirea anumitor condi?ii înainte ca o societate constituit? potrivit dreptului intern s? poat? s? î?i transfere administra?ia central? în str?in?tate(61). De exemplu, statul membru ar putea considera c? nu ar mai fi în m?sur? s? exercite niciun control efectiv asupra societ??ii ?i ar putea solicita, în consecin??, ca aceasta s? î?i modifice actele de constituire ?i s? înceteze s? mai fie reglementat? doar de legisla?ia în temeiul c?reia a fost constituit?(62).

34. Aceast? situa?ie nu se aplic? îns? în cauza de fa??. Normele na?ionale în discu?ie neag? complet posibilitatea pentru o societate de drept maghiar de a??i transfera administra?ia central? în alt stat membru. Dreptul maghiar, astfel cum acesta este aplicat de Bács?Kiskun Megyei Bíróság, nu se limiteaz? la a supune acest transfer unor condi?ii, ci impune dizolvarea societ??ii. Observ?m cu dificultate – cu atât mai mult cu cât guvernul maghiar nu a prezentat nicio justificare

– cum o astfel de măsură, ce constituie „o negare evidentă a libertății de stabilire”(63), ar putea fi necesară în numele interesului general(64).

35. Prin urmare, sugerăm Curții să dea următorul răspuns la cea de a patra întrebare adresată de către instanța națională: „[a]rticolele 43 CE și 48 CE se opun aplicării normelor naționale care fac imposibil transferul în alt stat membru a administrației centrale a unei societăți constituite potrivit dreptului național.”

III – Concluzie

36. În temeiul considerațiilor precedente, propunem Curții ca, la întrebările adresate de Szegedi Ítéltábla, să răspundă după cum urmează:

„1) Într-o situație precum cea din cauza de față, o instanță care se pronunță în apel poate să adreseze Curții o trimitere preliminară în cadrul apelului împotriva deciziei unei instanțe inferioare, deși nici procedura în fața instanței inferioare, nici examinarea apelului nu intervin în contextul unei proceduri contradictorii.

2) Faptul că un recurs împotriva unei decizii a unei instanțe naționale este limitat la aspecte de drept și nu are un efect suspensiv automat nu are drept consecință că această instanță ar fi vizată de obligația prevăzută la articolul 234 al treilea paragraf CE.

3) Articolul 234 CE se opune aplicării normelor naționale potrivit cărora instanțele naționale pot fi obligate să suspende sau chiar să reformeze o decizie de trimitere.

4) Articolele 43 CE și 48 CE se opun aplicării normelor naționale care fac imposibil transferul într-un alt stat membru a administrației centrale a unei societăți constituite potrivit dreptului național.”

1 – Limba originală: engleza.

2 – Deși Cartesio are statutul unei societăți de persoane, întrebările adresate privesc atât societățile de persoane, cât și societățile de capitaluri de drept maghiar. Prin urmare, în cadrul întrebărilor de interpretare adresate, precum și pentru a desemna Cartesio, vom utiliza termenul general „societate”. În mod asemănător, referirile la „constituire” vor fi considerate, atunci când este cazul, ca incluzând și înregistrarea sau constituirea unei societăți de persoane.

3 – A se vedea de asemenea, de exemplu, Hotărârea din 23 martie 1982, Nordsee (102/81, Rec., p. 1095).

4 – A se vedea Hotărârea din 15 ianuarie 2002, Lutz și alții (C-182/00, Rec., p. I-547, punctul 14).

5 – *Ibidem*, punctul 13. A se vedea de asemenea Hotărârea din 19 octombrie 1995, Job Centre (C-111/94, Rec., p. I-3361, punctul 11), Hotărârea din 14 iunie 2001, Salzmann (C-178/99, Rec., p. I-4421, punctul 15), Hotărârea din 30 iunie 2005, Längst (C-165/03, Rec., p. I-5637, punctul 25), și Hotărârea din 27 aprilie 2006, Standesamt Stadt Niebüll (C-96/04, Rec., p. I-3561, punctul 14), precum și Ordonanța din 22 ianuarie 2002, Holto (C-447/00, Rec., p. I-735, punctele 17 și 18).

6 – A se vedea Hotărârea Job Centre, citată la nota de subsol 5, punctul 11, și Hotărârea Holto, citată la nota de subsol 5, punctul 19.

7 – A se vedea de asemenea, implicit, Hotărârea din 13 decembrie 2005, SEVIC Systems

(C-411/03, Rec., p. I-10805).

8 – A se vedea Hotărârea din 30 noiembrie 2000, Österreichischer Gewerkschaftsbund (C-195/98, Rec., p. I-10497), în care Curtea a admis întrebări având o „importanță generală” și care sunt doar în mod abstract legate de un ansamblu de fapte. A se vedea de asemenea analiza efectuată de avocatul general Jacobs în această cauză, în care pledează pentru o interpretare restrictivă a noțiunii „întrebare ipotetică”.

9 – Jurisprudența Curții pare să confirme faptul că regulile de admisibilitate trebuie să fie interpretate luând în considerare eventualitatea lipsei oricărei alte soluții viabile pentru a adresa Curții astfel de întrebări, ținând cont de regulile naționale de procedură, de cheltuielile de judecată și de preocuparea pentru economia procedurală. A se vedea în special Hotărârea din 15 decembrie 1995, Bosman (C-415/93, Rec., p. I-4921), în special întrebările referitoare la clauzele privind cetățenia. Vom aborda ulterior în detaliu acest punct, în cadrul celei de a treia întrebări.

10 – Alte căi prin intermediul cărora întrebarea ar putea fi transmisă Curții ar putea fi mai oneroase: a se vedea, de exemplu, Hotărârea din 30 septembrie 2003, Köbler (C-224/01, Rec., p. I-10239).

11 – Hotărârea din 4 iunie 2002 (C-99/00, Rec., p. I-4839).

12 – A se vedea, prin analogie, Hotărârea din 16 decembrie 1976, Rewe-Zentralfinanz și Rewe-Zentral (33/76, Rec., p. 1989), Hotărârea din 14 decembrie 1995, van Schijndel și van Veen (C-430/93 și C-431/93, Rec., p. I-4705, punctul 17), și Hotărârea din 7 iunie 2007, van der Weerd și alții (C-222/05-C-225/05, Rep., p. I-4233, punctul 28).

13 – În plus, articolul 249/A prevede că un apel distinct poate fi formulat de asemenea împotriva unei „ordonanțe” de *respingere* a unei cereri de pronunțare a unei hotărâri preliminare [...] pronunțată în cursul unei proceduri în a doua instanță” (sublinierea noastră).

14 – În temeiul dispoziției privind trimerile preliminare prevăzute la articolul 259 din Legea nr. III din 1952 privind Codul de procedură civilă.

15 – Comisia invocă faptul că ordonanța de trimitere are autoritate de lucru judecat. Totuși, acest aspect nu face parte din ordonanța de trimitere și, în opinia noastră, nu ar trebui să fie concludent în aprecierea admisibilității întrebării.

16 – A se vedea Concluziile avocatului general Jacobs prezentate în cauza Österreichischer Gewerkschaftsbund, citată la nota de subsol 8, punctele 53-55.

17 – De asemenea, am putea lua în considerare ipoteza inversă, și anume ca instanța de grad superior, sesizată cu un apel îndreptat împotriva unei decizii de trimitere, să suspende mai întâi judecarea cauzei pentru a adresa Curții întrebări cu titlu preliminar cu privire la compatibilitatea cu dreptul comunitar a unui astfel de apel. O astfel de ipoteză pare însă de asemenea puțin probabilă. În plus, dacă instanța națională de grad superior decide într-adevăr să adreseze Curții o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare, se poate presupune că – doar din motive de economie procedurală – aceasta ar sesiza Curtea cu întrebări de fond și referitoare la dreptul comunitar, care au fost adresate inițial de către instanța de grad inferior [astfel cum a fost cazul în cauza Pharmon (Hotărârea din 9 iulie 1985, 19/84, Rec., p. 2281), care, inițial, era o trimitere a unei instanțe inferioare, înregistrată sub numărul 271/80, împotriva căreia s-a formulat apel și care, ulterior, a fost radiată], sau, cel puțin, ar include aceste întrebări în decizia acesteia (fapt care ar avea drept consecință că întrebarea de procedură prealabilă ar putea fi ea însăși criticată ca ipotetică, ținând cont de includerea în trimiterea preliminară a unor întrebări de fond).

Aceasta ar echivala, de fapt, cu a plasa instan?ele na?ionale într?un fel de cerc vicios ?i – din nou – ar putea explica motivul pentru care o astfel de întrebare nu a fost încă niciodat? în mod expres adresat? Cur?ii (a se vedea O’Keefe, D., „Appeals against an Order to Refer under article 177 of the EEC Treaty”, în *European Law Review*, vol. 9, 1984, p. 87, 101).

18 – În Concluziile prezentate în cauzele Rheinmühlen?Düsseldorf (Hot?rârea din 16 ianuarie 1974, 166/73, Rec., p. 33, ?i Hot?rârea din 12 februarie 1974, 146/73, Rec., p. 139), avocatul general Warner invoc?, la pagina 44, faptul c? aceast? posibilitate de a formula apel, pe care o consider? contrar? dreptului comunitar, exista în normele de procedur? interne a cel pu?in câteva state membre.

19 – A se vedea de asemenea Hot?rârea din 9 martie 1978, Simmenthal (106/77, Rec., p. 629, punctul 19).

20 – Hot?rârea din 16 ianuarie 1974, Rheinmühlen?Düsseldorf, citat? anterior (punctul 4).

21 – Hot?rârea din 12 februarie 1974, Rheinmühlen?Düsseldorf, citat? anterior (punctul 3).

22 – Hot?rârea din 6 aprilie 1962, de Geus (13/61, Rec., p. 89, punctul 50), Hot?rârea din 12 februarie 1974, Rheinmühlen?Düsseldorf, citat? la nota de subsol 21 (punctul 3), ?i Hot?rârea din 6 octombrie 1983, Le Lion ?i al?ii (2/82-4/82, Rec., p. 2973, punctul 9).

23 – A se vedea, de exemplu, Ordonan?a din 3 iunie 1969, Chanel/Cepeha (31/68, Rec., p. 403), ?i Ordonan?a din 14 iulie 1992, Bosman (C?269/92, nepublicat? în Recueil).

24 – Hot?rârea din 30 ianuarie 1974, BRT ?i Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs (127/73, Rec., p. 51, punctul 3). A se vedea de asemenea O’Keefe, D., *op. cit.*

25 – Concluziile prezentate la 12 decembrie 1973 în cauzele respective.

26 – A se vedea, de exemplu, Ordonan?a Chanel/Cepeha, citat? la nota de subsol 23.

27 – Sarmiento, D., *Poder judicial e integración europea*, Thomson?Civitas, Madrid, 2004, p. 58.

28 – Cauza Campus Oil Ltd. ?i al?ii/The Minister for Industry and Energy, Ireland, The Attorney General ?i the Irish National Petroleum Co. Ltd. (Hot?râre a Cur?ii Supreme din Irlanda pronun?at? la 17 iunie 1983 , în *Common Market Law Review*, vol. 1, 1984, p. 479).

29 – Articolul 16 alineatul 1 din Legea nr. CXLV din 1997 privind înregistrarea societ??ilor, publicitatea referitoare la societ??i ?i procedura juridic?ional? de înregistrare (A cégnyilvántartásról, a cégnyilvánosságról és a bírósági cégeljárásról szóló 1997. évi CXLV. törvény) prevede c? „[s]ediul social al societ??ii [...] se afl? în locul în care se situeaz? centrul de conducere a activit??ilor acesteia ?i trebuie indicat cu ajutorul unei pl?ci”.

30 – Articolul 34 alineatul 1 din Legea nr. CXLV din 1997 prevede c? „[o]rice transfer al sediului societ??ii în circumscrip?ia altui tribunal care are obliga?ia ?inerii registrului societ??ilor trebuie aprobat, fiind vorba despre o modificare, de tribunalul de la locul sediului precedent. Dup? examinarea cererilor de modificare a men?iunilor din registru anterioare schimb?rii sediului, acest tribunal aprob? transferul”.

31 – Edwards, V., *EC Company Law*, Oxford: Clarendon Press, 1999, p. 336.

32 – *Ibidem*.

- 33 – A se vedea în același sens Hotărârea din 18 noiembrie 1999, X și Y (C-200/98, Rec., p. I-8261, punctele 26-28), Hotărârea din 11 martie 2004, de Lasteyrie du Saillant (C-9/02, Rec., p. I-2409, punctele 42 și 46), Hotărârea SEVIC Systems, citată la nota de subsol 7 (punctele 14, 22 și 23), precum și Hotărârea din 18 iulie 2007, Oy AA (C-231/05, Rep., p. I-6373, punctele 31-43).
- 34 – A se vedea de asemenea punctele 41 și 46 din Concluziile noastre prezentate în cauzele Alfa Vita Vassilopoulos și Carrefour/Marinopoulos (Hotărârea din 14 septembrie 2006, C-158/04 și C-159/04, Rec., p. I-8135).
- 35 – A se vedea Hotărârea din 25 iulie 1991, Factortame și alții (C-221/89, Rec., p. I-3905, punctul 20), Hotărârea din 4 octombrie 1991, Comisia/Regatul Unit (C-246/89, Rec., p. I-4585, punctul 21), și Hotărârea din 12 septembrie 2006, Cadbury Schweppes și Cadbury Schweppes Overseas (C-196/04, Rec., p. I-7995, punctele 54 și 66).
- 36 – A se vedea în special Hotărârea din 5 octombrie 2004, CaixaBank France (C-442/02, Rec., p. I-8961, punctul 11 și jurisprudența citată în cadrul respectivei hotărâri).
- 37 – Hotărârea din 27 septembrie 1988, Daily Mail and General Trust (81/87, Rec., p. 5483, punctul 7).
- 38 – Hotărârea Daily Mail and General Trust, citată anterior, punctele 3 și 5.
- 39 – *Idem*, punctul 8.
- 40 – *Idem*, punctul 24.
- 41 – *Idem*, punctul 19: „Trebuie avut în vedere faptul că, spre deosebire de persoanele fizice, societățile sunt entități constituite în temeiul unei ordini juridice și, în stadiul actual al dreptului comunitar, în temeiul dreptului național. Ele există numai în temeiul unor legislații naționale variate care determină constituirea și funcționarea lor.”
- 42 – De fapt, raționamentul Curții s-a apropiat de raționamentul avocatului general Darmon în Concluziile prezentate în cauza Daily Mail and General Trust, citată anterior.
- 43 – Hotărârea din 9 martie 1999 (C-212/97, Rec., p. I-1459).
- 44 – Hotărârea din 5 noiembrie 2002 (C-208/00, Rec., p. I-9919).
- 45 – Hotărârea din 30 septembrie 2003 (C-167/01, Rec., p. I-10155).
- 46 – Hotărârea Inspire Art, citată la nota de subsol 45, punctul 98.
- 47 – Pentru o prezentare generală și o analiză critică a teoriilor care încearcă să explice diferențele între, pe de o parte, Hotărârea Daily Mail and General Trust, citată anterior, și, pe de altă parte, Hotărârile Centros și Überseering, a se vedea Ringe, W.-G., „No Freedom of Emigration for Companies?”, în *European Business Law Review*, 2005, p. 621.
- 48 – A se vedea Hotărârea Centros, citată la nota de subsol 43, Hotărârea din 13 aprilie 2000, Baars (C-251/98, Rec., p. I-2787, punctul 28), Hotărârea Überseering, citată la nota de subsol 44, Hotărârea Inspire Act, citată la nota de subsol 45, și Hotărârea de Lasteyrie du Saillant, citată la nota de subsol 33, punctul 42.
- 49 – Hotărâre citată la nota de subsol 37, punctul 16.

50 – Concluziile avocatului general Tizzano prezentate în cauza SEVIC Systems, citat? la nota de subsol 7 (punctul 45). Punctele de vedere ale avocatului general au fost confirmate de c?tre Curte la punctele 22 ?i 23 din hot?rârea respectiv?.

51 – Punctul 37 din Hot?rârea Cadbury Schweppes ?i Cadbury Schweppes Overseas, citat? la nota de subsol 35 (sublinierea noastr?). Observ?m faptul c? Curtea s?a referit la punctul 96 din Hot?rârea Inspire Art, dar a optat pentru o formulare pu?in diferit? („în scopul” în loc de „doar în scopul”).

52 – Hot?rârea Cadbury Schweppes ?i Cadbury Schweppes Overseas, citat? la nota de subsol 35, punctele 51-55.

53 – *Idem* (punctul 68).

54 – A se vedea punctul 9 din Concluziile avocatului general Darmon prezentate în cauza Daily Mail and General Trust, citat? la nota de subsol 37, ?i jurispruden?a citat? la acel punct. Am discutat în detaliu principiul interdic?iei abuzului de drept comunitar în Concluziile noastre prezentate în cauza Halifax ?i al?ii (Hot?rârea din 21 februarie 2006, C?255/02, Rec., p. I?1609). A se vedea de asemenea de la Feria, R., „Prohibition of abuse of (Community) law: the creation of a new general principle of EC law through tax”, în *Common Market Law Review*, vol. 45, 2008, p. 405-408.

55 – Principiul interdic?iei abuzului de drept a fost descris ca „un drog care pare inofensiv la început, dar care poate s? aib? efecte secundare foarte dezagreabile” (Gutteridge, H. C., „Abuse of Rights”, în *Cambridge Law Journal*, vol. 5, 1933-1935, p. 22, 44). De aceea consider?m c? este în?elept s? aplic?m acest principiu numai cu mult? rezerv?.

56 – „Nu exist? un nucleu de suveranitate pe care un stat membru l?ar putea invoca în fa?a Comunit??ii” (Lenaerts, K., „Constitutionalism and the many faces of federalism”, în *American Journal of Comparative Law*, vol. 38, 1990, p. 205 ?i urm?toarele, 220). A se vedea în special Hot?rârea din 13 decembrie 2005, Marks & Spencer (C?446/03, Rec., p. I?10837, punctul 29), ?i Hot?rârea din 13 martie 2007, Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation (C?524/04, Rep., p. I?2107, punctul 25) (în materie fiscal?), Hot?rârea din 14 ianuarie 1997, Centro?Com (C?124/95, Rec., p. I?81, punctul 25) (în domeniul politicii externe ?i al securit??ii), ?i Hot?rârea din 11 decembrie 2007, International Transport Workers’ Federation ?i Finnish Seamen’s Union (C?438/05, Rep., p. I?10779, punctul 40) (în domeniul politicii sociale). Cu toate acestea, în m?sura în care aceste domenii sunt de competen?a lor, statele membre au obliga?ia s? exercite această competen?? f?r? a intra în conflict cu dreptul comunitar.

57 – Citat? la nota de subsol 44. Aceast? cauz? pune în discu?ie dispozi?iile germane potrivit c?rora numai persoanele care au capacitate juridic? pot sta în justi?ie ?i potrivit c?rora – în conformitate strict? cu „teoria sediului” („Sitztheorie”) – societ??ile sunt considerate ca având capacitate juridic? numai dac? au sediul efectiv în Germania. Potrivit punctului 93 din hot?rârea Cur?ii, faptul de a nega capacitatea de a sta în justi?ie a unei societ??i constituite în mod legal într?un alt stat membru unde î?i are sediul social „ar echivala cu o negare evident? a libert??ii de stabilire” ?i nu poate fi justificat? pentru motive de interes general.

58 – Hot?rârea din 30 noiembrie 1995, Gebhard (C?55/94, Rec., p. I?4165, punctul 37), Hot?rârea CaixaBank France, citat? la nota de subsol 37 (punctul 11), ?i Hot?rârea din 28 februarie 2008, Deutsche Shell (C?293/06, Rep., p. I?1129, punctul 28).

59 – Hot?rârea Cadbury Schweppes ?i Cadbury Schweppes Overseas, citat? la nota de subsol

35, punctele 51-55.

60 – Hotărârea Überseering, citat? la nota de subsol 44 (punctul 92), ?i Hotărârea SEVIC Systems, citat? la nota de subsol 7 (punctul 28).

61 – A se vedea, prin analogie, articolul 8 din Regulamentul (CE) nr. 2157/2001 al Consiliului din 8 octombrie 2001 privind statutul societ??ii europene (SE) (JO L 294, p. 1, Edi?ie special?, 06/vol. 4, p. 113).

62 – Cum este cazul în special potrivit regimului instituit prin Regulamentul nr. 2157/2001.

63 – Hotărârea Überseering, citat? la nota de subsol 44, punctul 93.

64 – A se vedea de asemenea Hotărârea SEVIC Systems, citat? la nota de subsol 7, punctele 29 ?i 30.